

JOŠ O ISTOČNO-ZAPADNIM SUKOBIMA, VEZAMA I DIVANIMA

(Pogovor uz zbirku Irački Hristos Hasana Blasima)

Prva zbirka priča iračkog sineaste, pisca i od pre nekoliko godina građanina Helsinkija Hasana Blasima (Bagdad 1973) *Ludak sa Trga slobode* bila je zapažena odmah po pojavi Rajtovog (Jonathan Wright) prevoda na engleski.¹ Ona je 2010. ušla i u širi izbor za prestižnu nagradu *Independent* koja se preko četvrt veka svake godine dodeljuje za najbolju stranu beletrističku knjigu u Velikoj Britaniji. Pre toga Blasimove priče mogle su se čitati jedino kao „samizdat“ na jednom arapskom književnom veb sajtu.²

Sledeća zbirka, *Irački Hristos*, kao druga knjiga istog autora, takođe objavljena u prevodu na engleski pre nego što su se njene priče pojavile kao knjiga na arapskom jeziku – osim na istom onom veb sajtu, pojedinačno, bez reda i pravopisno-grafički ne baš doterano – donela je nastavak serije jezivih priča u kojima se oslikava život u sadašnjem Iraku kao u nadrealnom paklu. U oštroj konkurenciji s delima pisaca iz svih krajeva sveta, ona je 2014. pobedila s velikom većinom glasova na konkursu za istu nagradu.³

Obe zbirke bile su naveliko hvaljene – toliko da je kritičar britanskog *Gardijana* otišao tako daleko da napiše o Blasimu: „Možda najbolji živi arapski pisac.“ S tako ushićenom „kritičkom pretpostavkom“ ne može se upuštati u dijalog, bar ne danas, kada je arapska kratka proza napokon, posle celog stoleća mukotrpnog traganja, ozbiljno uznapredovala i mnoštvo dobrih pisaca u dvadeset dve arapske zemlje postalo gotovo neprebrojno. Pa ipak, mora se priznati da su Blasimove priče prava-pravcata književna atrakcija, još i više nego sama nagrada kojom su ovenčane. Tim pre što sudbina u Blasimovom užem i širem zavičaju nije bila ni izbliza tako blagonaklona prema njegovim delima. U osvrtu na taj događaj pod naslovom *Književno krunisanje „Iračkog Hrista“*, palestinski pesnik i prozaista Mazin Maaruf, rođen u izbeglištvu u Bejrutu i nastanjen na Zapadu, kaže: „Nagrada koju je dobio Hasan Blasim tiče se svih nas, ne toliko zato što ju je prvi put poneo jedan arapski pisac, niti što je dobitnička knjiga *Irački Hristos* prevedena s arapskog jezika, ni što je Blasim odabrao da živi, sa svojim uspomenama i stvaralačkim oruđima, na dalekom severu, u Finskoj, čime je dodao i jedan nov identitet svom ranijem identitetu i izišao iz vrtloga kulturnih odnosa u arapskom regionu, koliko stoga što Blasim nije svakog jutra pio kafu – niti kakvo drugo piće – s glavnim urednikom ovog lista ili urednikom one kulturne rubrike; on se, naprotiv, suočio s ozbiljnim teškoćama prilikom publikovanja svoje prve zbirke *Ludak sa Trga slobode* i njegova dela nisu dobila zasluženu pažnju kod arapske književne kritike.“⁴

¹ *The Madman of Freedom Square*, „Comma Press“, London 2009.

² Ne mogu da se otmem sumnji, preko volje prihvatajući autorovo prezime u obliku *Blasim* jer je tako već poznato u književnom svetu, da je taj oblik transkripcijsko nedonošče – plod laičkog spoja arapskog i anglofonog pogleda na prenošenje arapskih reči. Iračani ga opravdano i bez iznimke izgovaraju kao *Belasim*.

³ *The Iraqi Christ*, „Comma Press“, London 2013. U konkurenciji za nagradu s drugom Blasimovom zbirkom bili su i roman *Zaljubljeni muškarac* Norvežanina Karla Uve Knausgarda, zbirka *Osveta – jedanaest mračnih priča* japanske spisateljke Joko Ogava, roman *Čudnovato vreme u Tokiju* Hiromija Kavakamija, roman Birgit Vanderbeke *Gozba od dagnji i Obrok u zimu* Francuza Ibera Mingarelija.

⁴ [http://www.alaraby.co.uk/culture/...](http://www.alaraby.co.uk/culture/) (objavljeno 25.5.2014.)

Taj propust Istoka ispravljen je na Zapadu, ponajviše zaslugom prevodioca Rajta, koji ne samo što je Blasimove priče prepoznao kao sjajnu prozu, originalno i politički aktuelno štivo na temu Iraka razorenog angloameričkim odlukama i oružjem, zatim ih odlično preveo na najvažniji jezik današnjice, već ih je i vešto promovisao u anglofonoj književnoj javnosti. Ovo nije bilo baš jednostavno, budući da te prve priče u originalu, na arapskom jeziku, do te, 2009. godine, nikada nisu bile publikovane u štampanoj formi, jedino se većina njih mogla naći na internetu. Neke će se pojaviti iz štampe na arapskom tek 2012, u verzijama koje je cenzura bukvalno iskasapila a vlast u Jordanu ipak zabranila. Nije teško zamisliti piščevo očajanje kad je izjavio da bi bio kudikamo zadovoljniji da tog izdanja nije ni bilo. Blasim će tek 2015, čitave dve godine po pojavi engleskog prevođa druge zbirke svojih priča pod naslovom *Irački Hristos*, uspeti da u Milanu, kod iračko-italijanskog izdavača, objavi autentičnu verziju od dvadeset pet priča na arapskom jeziku pod zajedničkim naslovom *Izložba leševa*, s dvostrukim podnaslovom: *Ludak sa Trga slobode i Irački Hristos i druge priče*.⁵

Najzad, u septembru 2015, pre štampanja integralnog arapskog izdanja u Italiji, „Geopoetika“ je objavila zbirku *Ludak sa Trga slobode* u prevodu na srpski.⁶ Od arapske književnosti, kako klasične tako i savremene, na srpski je tako malo prevedeno s originala da bismo moje malobrojne kolege prevodioci s arapskog na srpski i ja, birajući samo najvažnija i najbolja dela, pod teretom prvorazrednog materijala za prevođenje grcali i brektali tokom narednih bar sto godina – da i ne spominjem nepostojanje plemenite mogućnosti da publici pružimo zadovoljstvo da čita jedno veliko delo u više od jednog prevođa. Ovo ovde napominjem da se unapred odbranim od mogućih optužbi, ili da barem objasnim zašto ne hitam da upoznam najnovije radove savremenih arapskih pisaca srednje generacije i, obaška, mlađanih pera. Svakako, desilo se da do proleća 2014. nisam ni čuo za Hasana Blasima, koji je, uostalom, vršnjak moje ćerke. No, već posle čitanja dveju njegovih priča iz ove zbirke, *Zec iz zelene zone* i *Rupa*, koje mi je u Jemen, gde sam se tada nalazio, s molbom da ih prevedem s arapskog za kikinđanski međunarodni Festival kratke priče poslala Vera Papić, direktorka tog festivala (na koji prezauzeti pisac te godine na kraju neće ni doći), shvatio sam da, uz te dve, naprosto *moram* prevoditi i druge njegove priče.

Ali, kada sam se pred jesen iste godine obratio Blasimu s molbom da mi pošalje štampanu zbirku radi prevođenja, on je nije imao. U početku se snobovao da to i izrekne, jer je i on sam, kao potom i njegov britanski izdavač i agent, podozrevao da bi neznamac iz jedne balkanske zemlje, koji se legitimise kao prevodilac s arapskog, mogao zloupotrebiti saznanje da su svi dotadašnji prevodi Blasimovih priča rađeni prema formalno „nepostojećim“ originalima – samizdat na nekom arapskom veb sajtu i nije baš neka čvrsta preporuka. Taj zazor od moguće zavere (moćne i opake srpske knjižarske piraterije?) što izbija kako iz prvog Blasimovog odgovora na moju molbu, gde mi saopštava da je on „pro-

---

⁵ Hasan Balāsīm: *Ma 'raḍ al-ḡuṭaṭ – Maḡnūn sāḡati-l-ḡurriyya; Al-masīḡ al-'irāqī wa qīṣaṣ uḡrā*, Manšūrāt al-mutawassit, Milano 2015.

⁶ Taj prevod s arapskog originala (prema internet izdanju iz 2015. koje je na moju inicijativu sam autor priredio i postavio na veb sajt <http://www.mediafire.com/view/79q9m8vmk4yls1e/themadman2.pdf>) sadrži i tri priče koje su 2013. već bile uključene u zbirku *Irački Hristos*, pa su stoga sada ispuštene da se ne bi kod istog izdavača ponavljale u dvema aktuelnim zbirkama istog pisca, jer tiraž prve još nije iscrpen.

fesionalni pisac“ te da mora da brine o svojim interesima, bio bi bezmalo dirljiv da, iz pi-samceta kojim se autorovom izdavaču i agentu „Comma Press“, sugestivno se nadovezu-jući na Blasimovo pismo meni, obratio prevodilac Rajt, nije postalo jasno da su posredi pre svega interesi agenta i izdavača: najpre zaštita interesa kapitala, pa tek onda pisca.⁷

Razumljivo je da se ovi ekonomski aspekti nikad ne mogu i ne smeju prenebreg-nuti. Isto važi i za političke, koji nekad mogu biti i preči. Blasimova proza plod je njego-vog spisateljskog dara i provlačenja ličnih iskustava kroz filtere sopstvenih snoviđenja da bi ih u nekom času transponovao u književni tekst, ali se ta transpozicija dogodila u *pra-vom trenutku* – onda kada je Zapad počeo da percipira (ma i sasvim izdaleka, ali ipak ma-sovnije) svoju ključnu ulogu u iračkoj svenarodnoj tragediji. Bez toga, ni Blasimove pri-če ne bi našle svoje plodno tlo u toj, novoj političkoj realnosti na zapadnoj izdavačkoj i čitalačkoj sceni.

Kao što je primetila Mej el Nakib, dobitnica nagrade za prvoobjavljenu knjigu na edinburškom međunarodnom festivalu knjige za 2014, koja inače predaje englesku i upo-rednu književnost na Kuvajtskom univerzitetu, savremena arapska književnost je, kao i svekolika književnost, politička. „Ali ona je tako izrazito politička jer su lokalne i global-ne političke mahinacije u poslednjih nekoliko decenija uništile mogućnosti dostojanstve-ne ljudske egzistencije u arapskim zemljama. Arapski pisci stvaraju svaki na svoj način, ali talog politike i njene posledice ostaju bitno zajedničko svojstvo u njihovim delima. Danas, kada smo bukvalno zatrpani ogromnim političkim problemima na Bliskom istoku, od tzv. islamskog halifata, preko palestinsko-izraelskog sukoba, narastajuće tragedije u Iraku, Siriji, Libiji i Jemenu, sve opasnijeg razdora između sunitske saudijske kraljevine i šiitske iranske republike, to svojstvo arapske književnosti bitnije je nego ikad. Ako se o njega oglašujemo, to je na naš vlastiti rizik.“

Džon le Kare kaže da je budućnost zastrašujuća jer se u njoj nikome ne može ve-rovati, a najmanje onima koji se zalažu za opšte ciljeve. Drugim rečima, Velika Britanija i Amerika, a s njima i celi „prvi svet“ – a dakako, i „drugi svet“, u meri u kojoj mu se za to pružaju prilike poput ove najnovije u Siriji – vode jedan novi krstaški rat u kome de-mokratiju i slobodu izvoze *vojnim sredstvima*, usled čega je nasilje i terorizam nemoguće iskoreniti.

Tako dolazimo do Bodrijara, koji smatra da je terorizam svugde, baš kao i virusi. „Reč je o svetskom razlivanju terorizma, koji je kao senka čitavog sistema dominacije, svuda spreman da se probudi. Nema linije demarkacije koja bi omogućila da se opkoli, pošto je u samom srcu kulture koja se protiv njega bori. No, terorizam ništa ne izmišlja. On je globalna opasnost od koje niko i nigde nije pošteđen, jer dovodi stvari do krajnosti, zaoštava logiku nasilja i neodređenosti. U ovom licemernom svetu, fatalitet ima jedino svoju logiku.“⁸

---

⁷ "I received this email from Srpk Lestarić, a Serbian who wants to translate Hassan's stories and is trying to get access to the Arabic originals. [...] I imagine everyone's in favour of a Serbian translation in principle, but is there more to this than meets the eye?" No, po prijemu moga narednog pisma, Rajt se kolegijalno priklanja mo-jim argumentima: "If someone wanted to do a pirated version they could just work from the English, so it's po-intless to withhold the originals from you." I to je, po prilici, presudilo.

⁸ R. Tubić, „U lavirintu nasilja, straha i nade: virus terorizma“, *Politika – Kulturni dodatak* 26.12.2015.

Izgleda da energija koja hrani teror ne vodi računa ni o kakvoj ideologiji. Danas znamo samo to da ništa nije sigurno. Nesigurnost je stigma našeg vremena, jer su fundamentalisti uspjeli da od svoje smrti naprave apsolutno oružje protiv sistema koji živi od isključenja smrti.

Nasuprot konkretnoj Le Kareovoj tvrdnji, Ivo Andrić je, u svojoj smirenoj misao-
nosti, kazao: „Dokle god svet traje, biće zla u njemu i potrebe da se od njega branimo.“ A
mi većito zaboravljamo da sloboda, jednom osvojena, nije zauvek zagarantovana, da zah-
teva neprestani oprez i stalnu odbranu.

Kao i priče iz prve zbirke, o tome nam govore i nove priče Hasana Blasima, iz
zbirke *Irački Hristos*. To su priče profanog lirizma, iskošene simbolike i jezive, zagrobne
romantike. Možda su ove nove samo još malo apstraktnije, teže, čak otuđenije. Ispričane
su brzo, neposredno, često kratkim rečenicama i uvek jednostavnim jezikom, lišenim svih
ukrasa. Uz primernu spisateljsku tehniku i jasno realističke opise tako čudesnih doživljaja
da se u njih prosto ne može poverovati, a očito se mora verovati, to je ono što ih čini knji-
ževno atraktivnim preko svake mere. Centralna tema zbirke je procesuiranje traume, ili,
radije, nemogućnost njene obrade. „Te priče nisu samo posvećene mrtvima već ih i priča-
ju mrtvi, ili oni koji su obuzeti smrću i odjecima smrti u dušama živih.“⁹

Teme nisu isključivo iračke, mada naslovna priča govori o bivšem iračkom vojni-
ku, inače hrišćaninu starincu, koji je spasao mnoge živote zahvaljujući čudnovatoj moći
predosećanja opasnosti, ali koji nije mogao da predvidi da će, spasavajući rođenu majku,
ostati bez mogućnosti izbora i na kraju pristati da digne u vazduh sebe i desetine ljudi,
žena i dece u jednom bagdaskom restoranu. U priči *Rupa* narator upada u jamu gde zati-
če džina ljudoždera, koji je u davnini, u drevnom gradu Bagdadu, predavao poeziju. U
dvema pričama irački verski fanatici kasape svoje žrtve, polivaju ih benzinom i spaljuju,
sve vreme izvikujući „Bog je veliki“. U *Hiljadu i jednom nožu* uspostavlja se, najpre kroz
sami naslov, prećutni dijalog s fantastičnom Šehrezadinom pripovednom klasikom, ali
oživljenom patnjama krvave bagdadske – i šire, svearapske – današnjice. Narator i glavni
junak priče, koji, s još nekolicinom prijatelja, ima misterioznu moć da učini da noževi ne-
staju, dolazi na misao „da su noževi samo metafora za sav užas, ubijanje i brutalno nasi-
lje u zemlji.“ Pitajući se u čemu je vrednost tog neobičnog fenomena, i šta uopšte može
jedna metafora učiniti u ovom svetu, napokon dolazi do zaključka: „Svi skupa, sve dublje
i dublje, gubimo se u lavirintima ovoga sveta kojim plovimo bez jedara i bez kompasa.“

No, ponekad je to sudbina preneti iz Iraka u čemerno izbeglištvo, makar se ono
proživljavalo i u nekoj od skandinavskih zemalja, najuređenijih i najsigurnijih, mada,
zbog zimskih tmuša i studeni, ne i najpoželjnijih za ljude iz vrelih regija, gde sunce blista
gotovo svakog dana u godini. Mnogi likovi su pasionirani čitaoci i priče o njima pune su
prividnog teoretisanja o pisanju. Kroz mračne metafore pisac razvija svoju filozofiju u
kojoj kroz normalan život neprestano odjekuju ratne strahote, kao da je rat osnovni model
stvarnosti. Tako, u naslovnoj priči kelner veselo izvikuje porudžbine mešajući nazive jela
s imenima svakodnevnih sredstava za ubijanje: „Porcija kebaba sa osvetljavajućim mina-

---

⁹ Robin Yassin-Kassab: "The Iraqi Christ by Hassan Blasim – review". *The Guardian*, 20.3.2013.

ma za um i trbuh... Jedna šrapnel-čorba, rasprskavajuća... Pirinač s kuvanim balističkim bobom na raketni pogon!“

Za Blasima, istorija je stvar opake koincidencije i posledicâ na koje se nije moglo misliti, zver sa sopstvenim dahom i zamahom. Uza sve svoje očito gađenje nad njom takvom, pisac gleda na stvarnost s osećanjem užasa i pritiska velike misterije. Zaključak čitamo u priči *Sunce i raj*: „Potom stigoše međunarodne humanitarne organizacije tragajući za dokazima. Ove organizacije evidentirale su masakre koje su počinile obe strane, baš kao da su neka vlast koja prebrojava mete i jednih i drugih. Krvava utakmica koju međunarodna zajednica nadzire izdaleka, preko trgovine oružjem i pomoću laži i krokodilskih suza.“

Epilog će stići kasnije – ako u Dolini Dve Hraniteljke (iračko ime za zemlje omeđene tokovima Tigra i Eufrata, koje se u Evropi helenskog nasleđa zovu kudikamo manje romantično – Međurečje) bude ikoga da ga pročita. Štaviše, govoreći da nam se valja probuditi iz stanja koje je, parafrazirajući Ničea, Slavoj Žižek nazvao stanjem Poslednjeg čoveka, „učmalog bića bez velikih strasti i posvećenosti, nesposobnog da sanja i umornog od života, koji ne rizikuje već traži udobnost“, on na jednoj nedavnoj tribini u Hrvatskom narodnom kazalištu zaključuje da se moramo otresti lažnog osećaja sigurnosti i omirisati skori dolazak apokalipse, jer se, po svoj prilici, približavamo ratu unutar granica Evrope.

*

Većini pisaca se ponekad desi, a Blasim nije izuzetak, da im se u nekom času, u nekoj rečenici, namah pričini da je neka originalna metafora vrlo lepa pa, naknadno prečišćavajući tekst, podlegnu samodivljenju i ostave je. Meni je, u priči *Ukrštene reči*, Blasimovo poređenje ovog našeg sveta s nečim običnim i čvrstim, *izgrađenim od navrtki* (zapravo, suprotstavljanje ovog sveta čudesima onostranog), izgledalo nerazumljivo: „Bile su to neke očajno loše državne novine, od prve strane na kojoj su bile vesti iz politike pa do poslednje, koja je bila posvećena čudesima drugog sveta, kao da je ovaj naš svet stvaran i pitom, sačinjen od navrtki.“

Sačinjen od navrtki?

Najpre sam preturio sve dijalekatske rečnike i na tumbe prevrnuo internet, ali nigde nisam našao ni traga nekom drugom, meni nepoznatom (možda skorašnjem i žargonskom) značenju arapske reči *šawāmil*. Pomislio sam onda da je tu jamačno posredi greška slagača (mada su tipfeleri u arapskim knjigama ne retki već upravo raritetni zato što bi se kod gotovo svake takve greške, usled osetljivosti sprege arapskog sistema pisma i jezika, cela rečenica naprosto raspala), pa sam se, triput promislivši da li da to učinim, ipak obratio piscu moleći ga za pomoć. Na moje pitanje na šta je mislio pod *šawāmil*, hladnokrvno je ponudio kratko objašnjenje da su to „spravice za zatezanje zavrtnjeva“, kao da neko ko je već preveo njegovu prethodnu knjigu i celoga života se bavi prevodjenjem s arapskog ne zna arapsku reč za navrtku ili ne ume da je nađe u rečnicima. To je nešto slično onome što se zove hladan tuš: jedan literata od zanata nije ni pomislio da je njegovo „originalno poređenje“ možda neprozirno ili, naprosto, promašeno! I ne samo u jednoj kulturi, srpskoj – neprozirno je u svim kulturama. Utešio me je engleski kolega Rajt, koji je beskompromisno odbacio šrafovske navrtke i nije se udostojio da o tome da ma i kraću

zabelešku. Na tom mestu napisao je jednostavno: „...as if our own world weren't strange and incoherent enough.“ I prešao na sledeću rečenicu.

Slična stvar ponovila se u priči *Draga Beti*, gde me je mučila rečenica: „Sanjala sam da pišem po školskoj tabli, a zatim stadoh *belom kredom brisati njenu crnu površinu*.“ Na moju molbu da mi pomogne da shvatim poentu Blasim je odvratio tumačenjem da je „posredi metaforičan izraz u kojem belilo krede skriva/prekriva crnoću table“. Ovo je u mom prevodu i posle toga uporno ostajalo nerazumljivo, dok nisam uočio da je Englez ponovno odstupio od svog inače veoma skrupuloznog pristupa prevođenju, obrnuo naglavce autorovu „metaforičnu logiku“ i ponudio neverno, ali savršeno razumljivo rešenje, koje sam i ja spremno preuzeo: „...a zatim prebrisah belu kredu s njene crne površine“ („...then I started wiping white chalk all over the black surface“).

Ovakvih ispada – ako su to ispadi – u Blasimovom pisanju inače nema mnogo. Neki, kao već spomenuti Mazin Maaruf, misle da Blasim duguje posebnu zahvalnost svom engleskom prevodiocu („u njegovim pričama se oseća veliki trud prevodioca Džonatanana Rajta na poboljšavanju lepote tekstova“), što nije samo zlobno i uvredljivo nego i sasvim neosnovano – ako se izuzme nekoliko malih Rajtovih „prijateljskih neverstava“ poput onih koja su maločas opisana, Blasimov arapski tekst, kao što je i red, uvek je za dlaku tečniji, skladniji i lepši od svog engleskog prevoda. (Ili srpskog, svejedno.) Ovo dolazi od činjenice da jedan *izraz* u književnom tekstu nije samo sredstvo za prenošenje ideja; sasvim mimo rečničkih značenja reči ili sintagmi koje čine svaki izraz, u njemu može biti zgusnuta velika količina strasti, erosa, s nedokučivim odjecima i nijansama što se otimaju efikasnom prevođenju. Gubici u prevodu su mogući, gdešto i neizbežni, mada često nisu ne samo nužni nego ni primetni – ne mogu se dokazati. Blasim sam rado ističe da ga ne zanimaju ni gramatičko-sintaksička čistota slavnog arapskog jezika, ni potpuna očišćenost teksta od sitnih omaški i gafova, kako u originalu tako valjda ni u prevodu, jer on znatno više ceni spisateljsku slobodu misli, nepodvrgavanje krutim pravilima i, uopšte, rušenje svih tabua.¹⁰

A u težnji k tom cilju i, napokon, u njegovom dostizanju, mora mu se priznati ne samo odlučnost i iskrenost već i pravo majstorstvo. Uopšte uzev, arapski pisci malo su prevođeni u SAD, gde sada ipak cirkulišu Blasimove priče koje jedva primetnim, ali sigurnim potezima skidaju masku s lažnog dobročiniteljskog lica Amerike, dok su u zapadnoj Evropi, čije lice nije bitno drukčije, u opticaju kvalitetni prevodi na razne jezike. I pravi čitaoci se oko njih otimaju.

Edvard Said je svojevremeno naveo primer intervjua iz maja 1991. sa piscem Normanom Majlerom u *Eskvajeru*, gde Majler opisuje Arape kao ljude koji su „dve hiljade godina živeli u pustinji i bavili se neopipljivim stvarima, sve do otkrića naftnih izvora; naučili su da pregovaraju, varaju, manevrišu i iskrivljuju stvarnost u tolikoj meri da se sada susrećemo sa umom koji je, geopolitički govoreno, prepredeniji od bilo kojeg uma sa kojim smo se ranije sretali.“ Odakle, pita Said, Majleru ovakav opis? Majlerova dela „ne pokazuju neko poznavanje Arapa, njihove istorije i civilizacije. Ako je u pitanju blago poremećena konstrukcija, izvedena iz ostataka propagande rata u Zalivu, onda tu ima logike. Ali odakle mu to?“ I iznosi mišljenje da to potiče iz „demonizovane geografije, u

---

¹⁰ Ipak, Blasim ne beži od toga da rediguje već publikovane tekstove, „orezuje ih poput voćki“, kako sam kaže.

kojoj svetom haraju Peščani ljudi, Arapi, koji su pretnja svemu što je Zapadu važno.“ Said se prisetio kako je u *Njujork tajmsu* 1988. objavljeno da je egipatski pisac Nagib Mahfuz dobio Nobelovu nagradu za književnost, ali da je u istom članku citiran (sic!) izraelski konzul iz Njujorka „da bi čitaoci *Njujork tajmsa* odmah saznali da li Izrael ovu nagradu smatra sumnjivom ili pretećom.“¹¹

Dva veka od pojave Geteovog *Zapadno-istočnog divana*, tog ohrabrenja Zapadu i Istoku da stupaju u živu kulturnu razmenu, zasad više-manje uzaludnog jer su za sve vreme na toj relaciji hipertrofirali samo interesi krupnog kapitala, korupcija, krvoprolića i živa mržnja, Blasimov trud da tu zlokobnu vezu svojim pisanjem razotkriva i, možda, utiče da se ona menja, izgleda vredan poštovanja, a na trenutke i divljenja.

Srpko Leštarić,
Beograd, februara 2016.

---

¹¹ Said navodi i primer velike američke izdavačke kuće koja se bavila objavljivanjem romana iz zemalja trećeg sveta i koja je odbila Saidovu preporuku da objave Nagiba Mahfuz (pre nego što je dobio Nobelovu nagradu) s obrazloženjem da taj egipatski pisac ne dolazi u obzir jer „piše na arapskom, a arapski je kontroverzan jezik.“